

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foaie apare în fie care
Sămbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XXI.

Blaj, 28 Ianuarie 1911.

Numărul 4.

Îmbunătățirea presei bisericești.

De ani de zile ne frământăm cu gândul să ridicăm nivelul acestei foi, care vreme de două decenii a apărut interesele clerului și ale neamului nostru, luptând adese cu mari neajunsuri materiale și cu atenția stăruitoare a procurorilor.

Alături de lipsa de interes a cătorva — lipsă ce n-a cauzat multe greutăți — interesul și dragostea altora ne-a dat noi puteri de muncă întru susținerea acestui organ, care dela înființarea lui s'a dovedit de foarte important, răspunzând unei necesități ardente a vieții noastre bisericești-politice.

Bărbații, cari au întemeiat acest jurnal au văzut, la timpul său, cum cele mai însemnate și mai vitale chestiuni a bisericii noastre sunt tratate adese la repezeală și în mod fals în coloanele foilor noastre; au înțeles necesitatea de a ridica o pavază întru apărarea bisericii noastre și a slujitorilor ei, de a deschide un câmp vast de muncă tututor celor ce au priceperea și dragostea scrisului. Blajul, care a dat neamului românesc atâtea suflere alese, care a tipărit cea dintâi foaie cu litere latine și a împrăștiat atâtea cultură și lumină până departe preste granițele patriei, ajunsese înainte cu două decenii să nu aibă un organ, care să-i reprezinte vederile și să-l apere împotriva multor atacuri, ce se ridicau din toate părțile.

Faptul, că acest organ a trăit preste două decenii este cel mai puternic argument pentru necesitatea lui.

Pentru viitor nu mai poate avea loc deci nici discuție în acest sens, ci numai în ce privește îmbunătățirea și augmentarea acestui jurnal.

Conferența literară dela Oradea-mare ne-a confirmat și mai mult această dorință a cetitorilor noștri, prin chiar graiul autoritar al Arhiepiscopului noștri. Dorința iubitorilor noștri Arhiepiscopului este pentru noi: *poruncă*.

Cu ajutorul lui Dumnezeu vom augmenta și vom îmbunătăți organul nostru, încă în decursul unei viitoare, scoțindu-l, în extensiunea de până acum, de *trei ori* la săptămână, angajând colaboratori noi, și corespondenți regulați din toate centrele.

Vom aduce toate jertfele ca să ridicăm nivelul acestui jurnal, căci aceasta este identică cu ridicarea cetitorilor noștri: a clerului din provincia noastră metropolitană.

Și cum jertfa nu se poate aduce decât cu inimă înălțată, nu ne îndoim că acțiunea noastră va întâmpina pentru viitor un alt sprijin și o altă aprijire din partea cetitorilor.

* * *

Nădăduim această pentru viitor, căci cât pentru trecut nu putem avea mângâierea de a o constata, cu inima împăcată. Din preste o mie și cinci sute preoți câți avem, din atâtea mii de intelectuali laici câți avem din darul lui Dumnezeu și marimonia fondatorilor noștri, aveam abia 7—800 abonenți. Și aceștia puțini ne-ar fi fost de ajuns să susținem foaia, dacă și-ar fi achitat abonamentul cât de cât mai regulat. Ca să-și facă cineva ideie de regularitatea cu care au încurs abonamentele, notăm — și o putem dovedi cu acte — că avem la cetitorii noștri o pretenziune neîncasată de 60,000 coroane, zi: *șasezeci de mii coroane*.

Unde am fi dacă acest capital s'ar fi încasat regulat? Organul nostru ar putea apărea zilnic, am avea atâtea broșuri în biblioteca începută și întreruptă apoi, am scoate o foaie pentru popor, cu caracter pronunțat creștin — și alte multe lucruri frumoase, cari rămân baltă, în urma lipsei de sprijin corăspunzător!

E un fatal nex causal între îmbunătățirile ce se recer la o foaie, în mersul schimbat al vremilor, și între sprijinul, care singur poate da adevăratul imbold în spre mai bine.

* * *

În mai multe rânduri am spus aceste lucruri cetitorilor noștri și am ținut să le repetăm și acum, când stăm în fața unei îmbunătățiri, așa de mari în redactarea foii noastre. Munca redactării și cheltuelile cu tiparul vor fi de *trei ori* mai mari ca înainte, lucrul ce reclamă, desigur, un sprijin în aceeași proporție, ca să putem ajunge la liman.

Apelăm în aceste momente solemne, la toți aceia, cari înțeleg importanța presei mai ales în zilele noastre, când rătăcirile socialiste și de altă natură încearcă tot mai stăruiitor a-și strecoră otrava tiparului și în sinul neamului nostru. E o datorie de onoare a clerului nostru de a sprijini după putință presa și literatura bisericească, mai ales că situația materială a clerului nostru s'a schimbat așa de esențial înspre bine, încât o poate face aceasta cu o ușurință neasămănat mai mare, ca înainte cu un deceniu numai.

O poate face — și e dator să o facă!

Memoriul d-lui Mihu.

Dl Mihu dela Orăștie a prezentat ministrului-prezident Khuen-Héderváry un memoriu privitor la pretenziunile românilor, ca bază de o pace durabilă. Memoriul este acesta:

I.

Situația politică gravaminală, pe care cu durere o resimțim zilnic, se datorește în parte și faptului, că legislația ulterioară a țării, dar mai ales puterea executivă, cu numeroasele sale organe, nu a respectat cu sfințenia datorită legilor, acele drepturi naționale, bisericești și școlare, cari ni s'au garantat prin legile fundamentale din anul 1868, iar această împrejurare, a avut drept urmare, că la concetățenii patriei — spre paguba evidentă a înaltelor interese ale statului, — s'a tulburat împreună simțirea și împreună lucrarea atât de trebuitoare în vederea unui progres normal și pașnic al vieții de stat.

Intru sanarea acestei stări să recere;

a) ca drepturile naționale, bisericești și școlare, garantate prin legile din 1868, să fie în viitor necondiționat respectate și executate cu rigoare, iar toate ordinațiunile ministeriale și obiceiurile înrădăcinate, află-

toare în contradicere cu dispozițiile și spiritul acelor legi, să se revoace și să se facă imposibile pentru viitor;

b) abuzurile de această natură, ale organelor dela diferitele servicii publice, comise în cele mai multe cazuri din hiperzel rău înțeles, dar nu arareori și din poftă de înaintare în oficiu și câștigare de merite ieftine, trebuiesc înfrânate și zădărnice pentru viitor, iar în cazuri date, să se pedepsească aspru asemenea abuzuri, căci năvrăvirile rele, atât de dese astăzi, altcum nu vor putea fi îndreptate.

II.

Românii din patrie, uzând de drepturile lor constituționale, doresc să ia parte activă la viața publică, și să exerciteze — în viața parlamentară, comitatensă și comunală, precum și relativ la puterea executivă a statului și administrației publice, — acea influență potrivită, ce corăspunde forțelor lor numerice, culturale și economice. Iar ce privește condițiile, — indispensabile pentru o împreună viețuire și conlucrare pacinică, — Românii sunt aplicați și în totdeauna gata a conlucra sincer și pe față, la crearea acelor.

În vederea acelor este însă indispensabil:

1. A li-se da puțință legală să se organizeze în partid politic propriu, în măsură a funcționa liber și neîmpedecat, așa precum de fapt sunt organizate și funcționează celelalte partide politice din țară.

2. Românii țin, și vor ține și în viitor, la votul universal, egal, direct, secret și în comună, deci cer legiferarea aceluia. Atât în acest caz, cât și în cazul dacă, pentru pedece ce nu se pot înlătura, votarea unei asemenea legi electorale de astădată, ar fi preste puțință, este absolut necesar:

a) să se lărgească votul, egal, în cea mai mare măsură;

b) să se garanteze, în mod absolut cert, curățenia alegerilor și încetarea abuzurilor electorale obicinuite, luându-se măsuri aspre pentru pedepsirea lor în cazurile date;

c) la arondare cercurilor electorale, cu ascultarea și conțelegerea bărbaților noștri de încredere, să se formeze cel puțin 50 cercuri electorale românești, în cari votanții neromâni să fie în număr posibil minimal.

3. În conformitate cu prescriesele legii despre naționalități, să se introducă ex lege uzul limbii române, în vorbire și în scris, la toate forurile administrative și judiciare, ce vin în atingere nemijlocită cu poporul, cu deplină considerare a principiului, ca fiecare popor să aște în limba sa maternă scutul administrației și justiției.

4. În ținuturile românești să se aplice funcționari români, iar dintre neromâni, numai de aceia, cari dovedesc în valabil, că cunosc limba românească în grai și în scris.

Iar pentru încunjurarea neînțelegerilor în această chestiune, prin concluz al consiliului de miniștri, să se statorească pentru fiecare comitat locuit de Români, contingentul minimal al posturilor de funcționari de stat și administrativi, la cari posturi trebuiesc aplicați Români, bine înțeles pentru cazul, că se află concurenți cu cvalificația recerută de lege.

În această privință se poate cere un proiect dela bărbații noștri de încredere.

5. Românii aplicați în funcțiuni de stat și la administrație, să fie îndemnați a lua parte activă la mișcările culturale, bisericesti și sociale românești.

6. Să se facă o lege, care să asigure tuturor cetățenilor dreptul cel mai larg de întrunire și asociare, și în core lege, să se enunță principiul, că locuitorii nemaghiari ai țării, au dreptul deplin a se asocia între sine, pentru apărarea și promovarea intereselor lor sociale, culturale și economice.

Iar până atunci ordinațiunile, ce sunt în vigoare, să se aplice în cel mai liber înțeles, provăzându-se statutele asociațiilor fondate în scopurile sus indicate, fără zăbavă și greutate, cu clauzula de aprobare a guvernului.

În special să se admită schimbarea statutelor Societății pentru fond de teatru românesc în acel înțeles, ca această societate, să fie îndreptățită a organiza și susține o trupă teatrală ambulantă. Mai departe să se aproabe statutele fondului pentru ajutorarea ziariștilor românilor din Ungaria.

7. Să se respecte autonomia bisericii gr-or. române din patrie și să se revoace toate acelea ordinațiuni ministeriale, cari vatămă această autonomie asupra ordinațiunilor gravaminale, să se ceară opinia informativă a episcopatului acestei biserici.

8. Să se înarticuleze în lege autonomia proprie a bisericii gr-cat. române din patrie, separat de biserica romano-catolică.

9. Să se exopereze la timpul său învoirea Coroanei la înființarea a celor 3 episcopii române gr-or. în Oradea-mare, Timișoara și Cluj.

10. Să se garanteze în mod absolut cert, posibilitatea de a catehiza în limba maternă tinerimea aparținătoare confesiunilor noastre, în toate institutele de învățământ din țară.

11. Până va fi dată posibilitatea, a pune în executare de-a întregul articolul de lege 20 din 1848, bisericilor gr-cat. și gr-or. române să li-se dea din budgetul statului ajutoare, în astfel de proporție, în care primește astfel de ajutoare biserica protestantă din patrie. Iar până la aranjarea definitivă a acestei afaceri să se pună în budgetul viitor al statului, un ajutor de un milion coroane pentru cele două mitropolii românești.

12. Modificarea legii de congruă (dotarea clerului) cu respectarea autonomiilor bisericesti și a intereselor preoțimii. Asupra acestei chestiuni să se ceară opinia prelaților noștri bisericesti.

13. Românii din patrie nu se împotrivesc, ca și în școlile populare să se propună și limba maghiară în măsură potrivită, și nu sunt străini a recunoaște dreptul de supraveghiere și controlă a statului în afacerile școlare, țin însă nestrămutat la principiul, că instrucțiunea să se facă în toate școlile populare, de orice categorie ar fi, în limba maternă a elevilor, respectându-se neștirbit dreptul confesiunilor, al comunelor, societăților și privaților, a înființă și susține școli populare de orice categorie. Drept aceea ei doresc, să se facă o nouă lege școlară generală, cu observarea principiilor sus indicate. Și până atunci să se scoată din vigoare alineatul 3 din § 2, alineatele 3, 4, 5 din § 12, apoi §§ 18—29 și 33 din articolul de lege 27 ex 1907 cari

pe deoparte vatămă drepturile firești ale susținătorilor de școli, de altă parte fac imposibil progresul cultural general, din cauza pretențiunilor exagerate ale legii, în interesul instrucțiunii limbii maghiare.

Să se ordone totodată, ca și până la codificarea legii școlare generale, în școlile populare de stat, elevii români să primească instrucțiune potrivită și în limba maternă.

Comisiunile administrative și inspectorii regești de școli, să fie strict îndrumați de către ministrul cultelor și instrucțiunii publice, în acel înțeles, că la executarea legii 27 din 1898 să purceadă cu blândetă și echitate.

14. La toate școlile medii de stat, cari sunt în ființă sau se vor înființa pe teritorii locuite de Români, să se sistematizeze o catedră pentru limba română.

Profesorii aplicați la aceste catedre, să fie socotiți în șirul profesorilor ordinari și definitivi, și să fie salarizați, întocmai ca și ceilalți profesori ordinari definitivi ai institutului.

La aceste catedre să fie aplicați numai Români cu cvalificație legală. Iar studiul limbii și literaturii române, să fie obligator pentru elevii români.

15. În executarea legii despre naționalități, statul să înființeze cel puțin 3 gimnazii de stat cu limbă de propunere românească (1 în părțile ardeleene, 1 în cele ungurene și 1 în Bănat) și să nu pună piedeci la înființarea din partea confesiunilor și societăților, a școlilor medii cu limbă de propunere românească. Iar și până atunci guvernul să contribuie, în sensul legilor existente, cu ajutorul material potrivit, la completarea gimnaziului inferior gr-or. român din Brad, la 8 clase.

16. Afacerile de fundațiuni și de stipendii ale ambelor confesiuni române și ale confiniilor militare române. Să se rezolve cu echitate și bunăvoință, iar din stipendiile statului, o parte proporționată să se deie tinerilor români. În special nesmintit din stipendiile militare 50, din stipendiile pentru străinatate și pentru artele frumoase câte 3, să se rezerve tinerilor români.

17. Să se facă dispoziție, ca pentru afacerile bisericesti, școlare și culturale ale Românilor, să se înființeze o secție proprie în ministerul de culte, și astfel de afaceri să se rezolvească prin referenți aparținători coetesunii respective iar în prezidiul ministerial să se aplice un român binevăzut de popor, în calitate de consilier ministerial și cu însărcinarea oficioasă de a informa înaltul guvern exact în afacerile cu caracter românesc.

18. Acțiunea de ajutorare economică a statului, să se estindă și asupra ținuturilor românești.

19. Codificarea legii de colonizare, în acel înțeles, ca în ținuturile locuite de români, dacă statul cumpără sau are moșii de parcelare, prioritate de drept la acele pământuri, să aibă populațiunea din preajma acelor.

20. Statul și organele administrative să sprijinească cu bunăvoință însoțirile de cumpărare, valorizare și consum; și reuniunile în ființă, sau cari se vor înființa, în scop de a promova progresul agronomic, industria și comerțul, menit a înălța bunăstarea economică a poporului român din patrie.

21. Să se sisteze încercările zădărnice de asimilare cu sila, și în uzul oficiilor publice să nu se mai schimonosească numele Românilor, ci acelea să fie folosite așa precum le exprimă oamenii și scrise cu ortografia corectă românească.

22. Grațierea condamnaților politici și sistarea proceselor politice în curgere.

23. În unele ținuturi este uz vechiu, că la portul țărănesc să folosească (brâne) brâuri și panglice cu colori roșu-galben-albastru, fără intenții politice de demonstrare, este deci necesar a îndruma organele polițiale și jandarmăria, să nu urmărească pentru acest motiv, în mod brutal poporul pacinic, ceea ce se face în paguba evidentă a adevăratului interes de stat.

III.

În politica generală a țării, Românii doresc dezvoltarea și întărirea progresivă și normală a statului, care este și al lor, stând pe baza legii de tranșă din anul 1867.

În vederea acestui scop, Românii sunt gata a da tot concursul lor, iar în special în la o politică culturală înțeleaptă, justiție bună și ieftină, administrație modernă, finanțe ordonate, forță armată potrivită pentru apărarea țării, politică agronomică, industrială și comercială bună, având în totdeauna în vedere cerințele unui progres democratic și social, moderat dar progresiv.

Cum s'ar putea promova instrucția și curățenia limbii noastre liturgice prin școlile populare?

Disertație ținută la sinodul de toamnă a districtului protopopesesc gr.-cat. al Morlăcei la 1 Dec. 1910.

Dă-mi școala și voi reformă lumea întreagă!
Leibnitz.

Noi, cari ne-am dedicat la sublimul oficiu pastoral de a învăța pe cei neînvățați, a lumina și descoperi adevărul etern celor cari trăiesc în întunecul ignoranței, a crește, povățui și instrui turma cuvântătoare în ce este bun, folositor, nobil și edificator, și a deschide tesaurii nesăcați ai grației divine poporului ce ni-s'a încredințat spre păstorie, avem cea mai sublimă și totodată cea mai grea și cea mai delicată chemare, între toți aceia pe cari bunul Dumnezeu i-a lăsat să fie pe acest pământ, conducători, deregători, judecători sau învățători ai popoarelor.

Noi avem chemarea nu numai a instrui poporul în perfecțiunea vieții creștine, ci pe lângă datinele religioase, morale și profane ale acestui popor, a fi cu deosebire atenți la modul lui de vorbire, la graiul ce se deslășește de pe buzele lui, la limba-i dulce și sonoră, care te farmecă și te răpește când auzi poveștile, doinele și cântăcele lui, pline de artă și geniu poetic. Această limbă în serviciul liturgic atât de dulce, ca și care în lume nu-i mai poți afla părechia, pe unele locuri s'a schimbat, s'a amestecat cu unele cuvinte din limbile popoarelor conlocuitoare. Între împrejurările actuale vitrege, este timpul cel mai potrivit ca să punem pedeci acestui curent, nu numai când suntem în contact cu poporul, ci mai vârtos chiar și în școlile noastre populare până ce nu e târziu. Prin urmare dacă voim, ca posteritatea și istoria nepărtinitoare să nu ne învinovățească și pe noi, ca distrugătorii limbii materne și liturgice a poporului român, este neîncunjurat

de lipsă să cultivăm și întărim simțământul iubirii de limbă, neam și lege, începând din școlile elementare, și ca directori scolastici să delăturăm pericolul ce ne amenință, de a ni-se strică limba dulce strămoșească. Cu această ocaziune voi arăta deci mijloacele prin cari s'ar putea promova instrucția și curățenia limbii noastre liturgice prin școlile populare pe lângă toate vitregitățile timpului în care trăim.

* * *

Să știe, că pe timpul fericitului și marelui pedagog: Petri, școlile grănițarești erau la culmea chiemării lor, pentru că acest mare apostol al culturii românești nu lăsa nici o ocaziune, ca instrucția populară atât de salutară omenirii și în special poporului nostru, să sufere din oare cari cauze. Lucra ziua și noaptea, instrua, lumina prin scrierile lui, dădea povețe și îndrumări, așa cât și învățătorii mai puțin dotați din partea lui Dumnezeu și dela firea lor, cu darul instruirii, pe lângă controlul și îndigitările primite, dela acest mare pedagog, puteau să facă spor în instrucțiune.

Știm și aceea, căci vedem cu ochii noștri ca directori scolastici, cumcă de când se aplică legea Apponiană, învățătorii noștri să silesc, să sbat, să forțeze din toate puterile, ca să poată face progres cu limba maghiară, așa ca inspectorul regesc să fie mulțumit. Și ce pretinde aceasta lege? Aceea că la școlile confesionale fără ajutor de stat pruncii începând din clasa a IV-a să-și poată exprima ușor în vorbire și scriere cugetele și simțimintele lor în limba maghiară. Iar la școlile cu ajutor de stat pe lângă aceasta, patru studii să se propună în limba maghiară. În școlile de repetiție însă nici nu este permis a să propune în altă limbă decât cea maghiară.

Știe învățătorul foarte bine, că prin aceasta lege sabia lui Damocle este atârnată numai de un fir de păr asupra capului lui, și de multeori și dacă și-a dat silința ca să satisfacă cerințelor legii, totuș inspectorul are încă multe de reflectat și de pretins cu privire la sporul ce ar fi trebuit să se facă. Când inspectorul nu ar afla progres în limba statului, învățătorul este tras în cercetare disciplinară și aspru pedepsit. Aceasta e cauza pentru care învățătorii se sbat așa tare pentru a face progres unilateral.

Trebuie însă să știm, că în școală numai atunci poate fi vorbă de progres, când din toate studiile fără osebire să arată progres. A neglija unele și a face progres în un studiu în detrimentul celor alalte nu dovedește aptitudine pedagogică la respectivul învățător. — Școala în care se află acest inconvenient, dovedește sau neglijința învățătorului, sau lipsa de conștiințiozitate în împlinirea datoriunțelor sale față de instrucție s'au lipsa de experiență și praxă în tractarea materialului.

Bine să fim înțeles, noi nu suntem contra învățării limbii maghiare, căci omul câte limbi știe atâta oameni valorează, dorim numai aceea, ca deodată cu progresul ce se face în limba statului, să se facă progres și în limba noastră liturgică națională și deodată cu progresul în studiile ce se propun în maghiară, acolo unde statul dă ajutor, să se facă progres și în celealalte studii cu limba de propunere română. — Dorim ca oarele să se țină precis amăsurat orarului

statorit de superioritatea noastră bisericească. Însă tocmai în aceste puncte greșesc mare parte din învățătorii noștri, și aceasta provine de acolo, că din partea superiorității noastre bisericești lipsește controlul acela sever și totodată binevoitor, care în timpurile grele actuale este condițiunea „sine qua non” în instrucția populară a limbii noastre liturgice, fără de care ușor să va putea întâmpla, ca poporul cu timpul aproape să-și uite limba sa maternă. Și apoi spuneți-mi Fraților, atunci cu ce succes va putea predică preotul poporului? Cum va pricepe acel popor sfânta liturgie, cântările și peste tot ceremonialul bisericii noastre atât de frumos și edificator? Nu ne este permis dară să stăm nepăsători, ci trebuie să lucrăm cu puteri întregite acum când evoluția curentului instrucției populare s'a pus pe alte baze, acum când învățătorii nu au să se lupte cu neajunsurile traiului vieții, acum când întreaga lume luptă din răsuputeri pentru instrucția și bunăstarea popoarelor. Dacă nu vom înainta și noi cu curentul, vom rămâne și pe mai departe în ignoranță și mizerie și dacă nu ne vom apăra acum și noi cledonul nostru cel mai scump, limba noastră liturgică, viitorul ni-se va arăta cu mult mai trist ca suferințele trecutului.

Înaintare stătornică însă la toate școlile noastre populare este absolute imposibilă fără o controlă severă. Chiar și cel mai zelos dintre învățători dacă vede cumcă nu e prea controlat în progresul ce face, neglija și el mare parte din timpul, care l-ar putea folosi cu mare succes în instrucție. Ambiția lui nobilă de a fi considerat de superioritate ca învățător de model, fără controlul recerut scade, și cu timpul progresul ce se observă în școala lui, degenează adeseori în o înșelăciune potemkiană.

Cum? și când să se facă dar controlul în școlile noastre și cum să fie acel control ca să satisfacă tuturor cerințelor didactice?!

Controlul sever la tot cazul ve-ți zice, că trebuie să porceadă dela superioritatea noastră bisericească, căci acolo e motivul care pune în mișcare toată mașinăria respective întreagă lucrarea efectivă pentru promovarea progresului instrucției populare.

Dar prin cine să se facă controlul dacă nu prin Protopopii districtuali, prin preoți ca directori scolastici și prin inspectorii de frecventare investiți de superioritatea noastră bisericească cu puterea de a controlă?!

Cred cumcă nu trebuie să vă dovedesc aserțiunea mea cumcă: controlul inspectorilor de frecventare din fiecare parohie, cari mare parte nici ceti nu știu, nici nu se poate numi control.

Preoții ca directori scolastici și protopopii ca inspectorii districtuali au controlat și controlează și în prezent mersul instrucției. — Acest control însă la multe școli fiind prea indulgent, nici pe departe nu satisfacă așteptărilor. Dar de ar fi oricât de strict controlul, în loc de progres s'ar înăspri poate și mai mult frecările, ca să nu zic discordiile dintre preoți și învățători, ceea ce nu poate fi în interesul instrucției, și apoi în timpurile critice de acum, acest control nu poate fi suficient din cauza că nu provine dela specialiști și pe învățători numai acel control îi poate satisfacă.

Controlul care în timpurile prezente promite a fi mai eficace ar fi:

1. Controlul învățătorilor prin ei înșiși — aleși în adunările din despărțăminte lor districtuali.

2. Controlul observat și până acum de preoți și de protopopi ca inspectori districtuali, dimpreună cu învățătorii aleși spre acest scop de despărțăminte.

3. Controlul inspectorului scolastic Arhidiecezan, dimpreună cu alor cel puțin doi subinspectori specialiști aplicați în oficiu lângă inspectorul Arhidiecezan.

Dar să privim în deosebi acestea puncte.
(Va urma).

Stipendiștii arhidiecezani.

Publicăm azi seria a II a stipendiștilor arhidiecezani, împărțâșiți cu ajutoare din fundațiunile arhidiecezane administrate la stat.

I. Fundațiunea Dr. Simeon Ramontzai.

	cor.
1. Ales. Borza filosof an. III B.-pesta	630
2. Laur. Giurgiu tehnic an. IV "	630
3. Ioan Colbazi jurist an. IV "	630
4. Andreiu Mureșan jur. a. II "	630
5. Ilariu Cojocariu jur. an. IV Cluj	200
6. Octavian Rusu jur. an. III "	168
7. George Borșan jur. a. III "	168
8. Niculae Solomon jur. a. II "	168
9. Corneliu Togan jur. a. II B.-pesta	168
10. Ieronim Stoichița jur. a. II Cluj	168
11. Ales. Bușița jur. an. I Cluj	168
12. Iuliu Crișan med. an. V Viena	126
13. Ilie Marinca filos. an. I Cluj	126
14. Pomp. Germân gim. cl. VIII Blaj	126
15. Aurel Pop gim. cl. VII Sibiu	126
16. Teodor Murășan gim. cl. VII Blaj	126
17. Aurel Moldovan cl. III. șc. reală sup. milit. Kismárton	126
18. Coriolan Romoșan gim. cl. V Blaj	126
19. Vasile Mircea gim. cl. V Zălan	126
20. Teodor Șermășan gim. cl. V Blaj	126
21. Aureliu Papp gimn. cl. IV B.-pesta	126
22. Vasile Cisteian " cl. III Blaj	126
23. Ioan Masca g. cl. III. M.-vásárhely	126
24. Liviu Donea g. cl. II Gyósztmiklós	126

II. Fundațiunea Ioan Bobb.

25. George Pop g. cl. VIII Baia-mare	120
26. Inocențiu Băbuțiu gim. cl. VI Blaj	120
27. Octavian Anca gim. cl. IV Bistrița	120
28. Octavian Pop gimn. cl. IV Blaj	120
29. Aurel Gherghel gim. cl. II Blaj	120

III. Fundațiunea Petru Maior.

30. Laurean Maior gimn. cl. VIII Blaj	120
---------------------------------------	-----

IV. Fundațiunea Gavrilă Vaida.

31. Laur. Lechințan med. a. III. B.-pesta	140
32. Eug. Hoblea g. cl. VIII N.-károly	140
33. Simeon Ghizdav g. cl. VI Făgăraș	140
34. Nic. Vaida gim. cl. IV Baia-mare	140

V. Fundațiunea Efraim Clain.

35. Aureliu Boteiu rig. med. Budapesta	360
36. Ioan Nic. Voicu gimn. cl. VII Blaj	240

CORESPONDINTE.

Instalare de protopop.

Oșorhei, la 22 Ian. 1911.

Ziua de 22 Ianuarie 1911 a fost o adevărată zi de sărbătoare pentru poporeni gr.-cat. din Oșorhei și pentru toți preoții din acel tract protopopesc.

Protopopiatul Oșorheiului, devenit vacant prin moartea Preaonoratului *Iosif Vancea*, după o vacanță mai bine de un an s'a completat de nou prin numirea de protopop a Preaonoratului *Iuliu Nistor*, mai înainte revizor arhidiecezan și capelan în Blaj.

Nu numai credincioșii gr.-cat a Oșorheiului, și preoții din acel tract, ci pot să zică aproape întregă românuimea a fost preocupată de completarea acelui scaun protopopesc. S'au scris multe chiar și prin coloanele gazetelor noastre românești, și toate acestea s'au făcut — cred eu — singur din motivul, că toți erau îngrijați de soarta și viitorul credincioșilor, cari în Oșorhei, în mijlocul străinilor, abia cutează să se afirme de români. Ba, după cum cunosc eu relațiile din trecut și celea de azi, mai demult îți eră și frică să vorbești românește, chiar și pe celea mai laterale strade, necum prin piață ori prin vre-un hotel mai de frunte.

Din aceasta și din alte cauze mulți dintre credincioșii noștri nici nu vorbesc bine limba română, iar alții nu o vorbesc de loc.

Intre astfel de împrejurări pe tot dreptul a trebuit să se facă un svon cât de mare, fiind vorbă de completarea scaunului protopopesc, prin care completare poporul își primul pe conducătorul său, turma pe păstorul cel bun.

Și bucuria acelei turme a fost de nedescris. Din momentul numirii noului protopop cu toții așteptau ziua, din care să-l vază în mijlocul lor, așteptau ziua de 22 Ianuarie pe când li-s'a anunțat introducerea.

Deja din zori de zi să începe o mișcare neobicinuită în jurul bisericii gr.-cat. și a casei protopopești. Bătrâni încărunțiți, tineri și tinere, femei și copii s'au adunat în ușa bisericii. Cu toții îmbrăcați în haine de sărbătoare așteptau în nerăbdare să vază actul solemn al introducerii. Priviau mirați la trăsurile, cari prin diferitele străzi înaintau sărbătorește, concentrându-se la locașul noului protopop.

La orele 8 se dă primul signal de începerea actului, prin campanele bisericii. Atunci sosî și protopopul Reghinului, Preaon. Domn *Ariton Popa*, delegatul Înalt Preasfințitului Nostru Mitropolit.

La ocele 1/29 se începe utrenia săvârșită cu multă pietate de tânărul profesor Aurel B. Gajia, din Blaj.

Pe la 9 ore se începe sfânta liturgie la care a pontificat Preaonoratul Ariton Popa, cu asistența noului protopop Iuliu Nistor, apoi a preoților tractuali: Niculae German, Lupu, Tatar, Tufan, Sas și Gligor.

Biserica eră ticsită de inteligența din loc și de popor. Sub decursul liturgiei a cântat tare frumos, corul băieților din comuna Sânt-Anna, instruat cu multă pricepere de harnicul învățător Ioan Ganga.

La sfârșitul liturgiei Protopopul Reghinului în o frumoasă cuvântare, plină de sfaturi adevărat părintești pentru popor, lasă să se cetească actele decretelor de numire a Preaveneratului Conzistor, predă Evanghelia și cheile noului protopop și prin aceasta îl și introduce. Noul protopop Nistor, i-a apoi cuvântul și prin o vorbire aleasă mulțamește delegatului Exelenției Sale, apoi se întoarce către credincioși vorbindu-le despre datorința preotului și despre datorințele poporului față de sf. biserică.

Cu acestea s'a terminat introducerea — la care au luat parte vre-o 15 preoți tractuali, toată inteligența din Oșorhei, apoi dintre străini Iuliu Brut Micu, protonotar consistorial, profesorii din Blaj: Aron Deac și Aurel B. Gajia, protopopul Giurgeului Ilie Câmpean, cu notariul său tractual Alexandru Donea Donescu, protopopul gr.-or. Rusu, avocatul Dr. Draia și toți candidații de avocat români și alții mulți.

După liturgie cu toții s'au abătut la casa protopopului Nistor, felicitându-l și dorindu-i mulți ani în noul său oficiu.

La o oară d. a. în onoarea noului protopop, s'a dat un banchet în „Hotelul Central“ la care au luat parte vre-o 56 persoane și câțiva țărani fruntași din Săbad.

Seria toastelor o începe protopopul Nistor, carele mângăiat în suflet pentru frumoasa primire ce i-s'a făcut își ridică toastul în sănătatea Înalt Preasfințitului Mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apșa. Au mai vorbit Ariton Popa, protopopul din Reghin pentru Iuliu Nistor; părintele Niculae German din Săbad a salutat pe noul protopop în numele preoților din tractul Oșorheiului; apoi Aurel Rusu, dela „Lumina“ în numele parohienilor gr.-cat. din Oșorhei. Profesorul Aurel B. Gajia a vorbit pentru preoțimea tractului protopopesc al Oșorheiului, preotul Alexandru Donescu pentru Ariton Popa; preotul Gligor pentru Aurel Rusu și Emil Cornoș pentru preoțimea română.

Banchetul s'a terminat la oarele 4 1/2 când cu toții salutând încăodată pe părintele protopop Nistor, ne-am depărtat la ale noastre.

Ca inchiere fie-mi permis să mai adaug singur atâta: Prin numirea Preaonoratului Iuliu Nistor, protopopiatul Oșorheiului s'a completat spre mulțamirea tuturor. Bucuria tuturor o ceteam din fețele vesele ce le-am văzut în

aceeași zi. O alegere mai nimerită nu s'a putut face pentru acel protopopiat. Mulți ziceau și între alții citez și închei cu cuvintele unui bătrân încărunit de povara anilor, carele în conversația ce a avut-o cu cei trei domni din Blaj le-a zis: „Spune-ți vă rog Exelenței Sale, Bunului nostru Mitropolit, că îi sărutăm sfânta dreaptă și cu lacrimi de bucurie îi mulțămim, că ne-a trimis pe omul pe carele noi îl doream.“

Un preot tractual.

Nr. 3-1911.
soc. mes.

CONVOCATOR.

Domnii membrii ai „Societății meseriașilor din Blaj“ în virtutea § 16. din statute sunt invitați cu tot onorul la a

VIII-a adunare generală ordinară,

care se va țineă **Duminică în 5 Februarie n. 1911 la 3 oare d. a.** în localul Casinei române din loc, cu următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea adunării.
2. Raport general despre activitatea societății în decursul anului 1910.
3. Raportul casarului și proiectul de budget pe 1911.
4. Alegerea alor două comisii: a) pentru cenzurarea raportului general; b) pentru cenzurarea rațiunilor și a proiectului de budget pe anul 1911 și înscrierea de membrii noi.
5. Alegerea comitetului.
6. Alegerea alor 2 membrii pentru verificarea procesului verbal.
7. A votă mulțămită tuturor acelora, cari au dăruit bani, cărți și cari au contribuit în orice chip la înaintarea Societății noastre.
8. Eventuale propuneri.

Blaj, din ședința comitetului ținută la 20 Ianuarie n. 1911.

Gavril Precup,
prezident.

Augustin Gruția,
secretar.

Noutăți.

Episcopul Radu în primejdie. Zilele trecute zările ungurești din capitală publică știrea că Preasf. Episcop al Orăzii eră să fie lovit de un glonț de revolver, pe care un băiat îl îndreptă asupra altuia, cu care se certă. Toată știrea aceasta, imprumutată și de unele din zările noastre, e din domeniul fantasiei, după cum ni-se comunică din cel mai acreditat izvor.

Răscumpărarea felicitărilor. Vasile Moldovan paroh în Bicz a trimis 5 cor. fondului Internatului de fetițe și 5 cor. fondului pentru ridicarea unei hale de vânzare pentru meseriașii din Blaj. Amos Frâncu paroh în Benic a trimis 3 cor. pentru fondul Masei studenților din Blaj, tot ca răscumpărare a felicitărilor de Anul nou.

Dela comitat. Congregația comitatului Alba-inf. e convocată în ședința extraordinară pe 31 a. c. La ordinea zilei obiecte de mai puțină importanță.

Pentru zidirea bisericii din Ocna Dejului. La redacția noastră e depusă o listă de contribuiri pentru edificarea unei biserici greco-catolice nouă în Ocna Dejului, fiind cea veche și prea mica și aproape de ruină. Indemnăm pe toți cetitorii noștri cu dare de mână să ajute pe zeloșii creștini din Ocna Dejului. Darurile sunt de a se spedă preotului Iacob Marga.

O rugare Din prilejul plecării mele din Blaj neputându-mă prezenta în persoană la toți prietini și cunoscuții mei, vin pe calea aceasta să-mi iau Adio și să le zic tuturor rămas bun. Blaj, la 28 Ianuarie 1911
Aurel Velican.

Publicațiune. Târgul de țară pentru vite, carele eră să se țină în 26 și 27 Ianuarie 1911 nu se poate țineă din cauza boalei de vite constatată în comunele din jur. S'a luat însă dispozițiuni ca în 1 Martie 1911 să se țină un târg de vite suplinitor. Târgul de țară pentru mărfuri se va țineă în 30 Ianuar 1911. *Magistratul orășenesc.*

Revelionul aranjat aici în seara de Sânt-Văsi de Casina română din loc, cu concursul mai multor doamne, d-șoare și domni a avut un succes din cele mai strălucite. Măestrul *I. Mureșianu*, cu cunoscuta-i dibăcie a știut să ne deă o seară de adevărată elevare sufletească, cu toate că timpul de pregătire a fost relativ foarte scurt. Programul variat s'a început cu Uvertura „Zampa“ de Herold și „Lugojana“ de Chován, pieze pentru patru mâni executate cu cea mai mare precizie — și cred, că nu exagerez, când constat acest lucru — de doamna *Neli Vancea* și dșoara *Lucia Mureșianu*. Ambele s'au dovedit și de astădată, că sunt stăpâne depline în manuirea fortepianului — și desigur ne-ar face onoare ori și unde.

Punctul al doilea „Terțetul“ din „Scara Mății“ — opereta Maestrului Mureșianu — a fost frumos executat de d-șoara *Eugenia Deac*, dl *Flaviu C. Domșa* și compozitorul. Sopranul d-șoarei *Deac*, pe care am avut prilejul de a o auzi pentru prima oară ne-a frapat și am remarcat mai ales tonurile din registrele înalte, cari pot să ajungă, cu foarte puțină școală încă, la nivelul cu adevărat artistic.

Doinele cântate de dl *Ioan Moldovan*, drăgălașe așa precum ni le-a prezentat cu sonoră-i voce, au plăcut mult.

Dizertația d-lui *Aurel Ciato* a fost ascultată cu viu interes, și autorul a fost aplaudat pentru principiile de sănătoasă sociologie, cu marca pronunțată de naționalism.

Punctul următor „Dor de mare“ cântat de dnul *G. Pataki*, cu vocea lui de bariton puternic — a stârnit mulțămirea publicului, care nu se mai sătură să-l asculte.

Doamna *Mărioara Caliani*, cu romanța „O rămâi“, a dat dovezi că posedă o voce mlădioasă, dulce cu un timbru argintiu, căruia dându-i o atenție mai mare, ar putea ajunge o cântăreață de valoare.

Punctul din urmă a electrizat auditorul: „Serenada“ și „Finalul“ din drăguța operetă a iubitului nostru Măestru Mureșianu. Cunoșteam dulcile accente, dar am fost totuși răpiți mai mult cu acest prilej de armonia lor. Chiar textul „Fiți veseli ferice deacum“ cu muzica lui de marș — ne făcea parcă

o trecere ușoară și fericită în anul ce batea chiar atunci la geamuri!

Ne exprimăm mulțămită Măestrului *Mureșianu*, pentru seara de plăcere ce ne-a cauzat-o și-l felicităm pentru reușita deplină a acestei serate.

Ingrijiiți-vă de viitorul vostru!

Mijlocul cel mai bun, pentru a se scuti pe sine și pe ai săi de lipsă, este a să înscrie de membru la

„Asociația Esecchiană de Ajutorare Reciprocă“.

La aceasta asociație poate să se facă membru oricare persoană dela etatea de **16—80 ani**. Pe lângă o taxă lunară de 1 coroană și taxa de cazurile de moarte, deja după un an de membie i-se solvește moștenitorului un ajutor de 2000 cor., iar devenind membrul după cel puțin 3 ani de membie prin oarecare nenorocire neputincios de muncă, i-se solvește până când trăiește o rentă lunară de 50 cor. Dacă un membru trăiește 30 de ani dela înscriere, poate ridica în bani gata 2000 cor., însă dispunând membrul că suma de 2000 cor., după moartea lui să o primească moștenitorii, i-se solvește membrului până ce trăiește o rentă lunară de 50 cor. Membrii înscriși dela etatea de 60—80 ani n'au drept la rente. Se pot semnă 1—2 cote (2000—4000 cor.). **Atestat medical nu se recere.**

Pe lângă solviri lunare moderate și taxe de măritșuri, poate fiecare a-și asigura fetele, dacă aceste n'au trecut etatea de 18 ani. Se pot semnă 1—2 cote (2000—4000 cor.). Dacă o fată după 3 ani rămâne orfană, înceată solvirea taxelor, iar la măritș primește suma asigurată, iar până atunci — însă cel mult până la etatea de 20 ani — primește o rentă lunară de 30 cor. Tot această rentă o primește fata până când trăiește, dacă după oare-care vreme rămâne nemăritată.

Societatea oferează fiecărui cea mai mare garanță: cote semnate până la 10,000.000 cor. și peste 200,000 cor. fond de garanță.

Prospecte și blanchete trimite gratuit.

Aplicăm secretari în toate orașele și bărbați de încredere în toate comunele.

Spre deosebită atențiune: Sistemul nostru fiind prea bun s'a imitat și prin alții, folosind chiar și firmă care seamănă cu firma noastră. Deci rugăm, pe epistolele adresate nouă a se serie „Esecchiană“ cu litere groase și a-l subtrage.

Asociația Esecchiană de Ajutorare Reciprocă.

Diracțiunea pentru Ungaria:

Timișoara (Temesvár-Belváros Hunyadi-utca)
4. szám. l. em.) (9) 1—6

Partea literară.

CRUCIAȚII.

Roman istoric din veacul al XV.
după Henryk Sienkiewicz.

(Continuare).

2

— Acum de nou vorbi Mazko:

— Am auzit, că regele împărăție daruri mari acelorora, cari au luat parte în rebelul litvan. Voi veniți din Cracovia, deci ne puteți spune dacă e adevărată vestea aceasta, ori nu?

— E foarte adevărată! — răspunse un nobil.

— De altcum dărnicia regelui e cunoscută în toată lumea. Intreg orașul bâșbăe de mulțimea oaspeților, aduși de vestea, că în familia regală va fi o mare bucurie — să va naște un nou prinț. — Au venit cu toții să vadă ceremonia botezului și să-și depună omagiile bunului lor rege. Acolo va fi regele maghiar, apoi împăratul roman; cel puțin așa să svonește. Apoi o mulțime de principii, voievozi și cavaleri, cari toți veniră în buna credință, că regele nu-i va dimitte pe nici unul cu mâna goală. Mai spun, că va fi aici însuș papa Bonifaciu, carele, ca să-și poată învinge pe contrariul său din Avignon, va avea lipsă de alianța și sprijinul regelui nostru. În vâlmășala asta mare va fi greu să ajungi în fața regelui, iar acela, căruia îi va succede, să-și poată pleca genunchii înaintea lui, va primi multe daruri!

— Eu chiar pot să fac aceasta — răspunse Mazko — fiindcă am deja câteva merite, și dacă va erupe de nou rebelul, iarăș mă voi duce. Din prada luată dela inamic, am primit ce-i drept o parte însemnată, apoi mi-a dat ceva și principele Vitold, și nu sum tare avizat la cadourile regelui. Dar înzădar! Îmbătrânesc și eu și dacă va sosi vremea când nu voi mai putea agonisi, mi-ar plăcea să-mi petrec anii ultimi ai vieții într-o hodaie bogată pe undeva.

— Regele totdeauna a primit bine pe aceia, cari în Litvania sau luptat împreună cu Jaskó Olesnica. Cei reintorși încă au fost bine remunerați din partea regelui.

Bătrânul cavaler surise mulțumit în suflet.

— Vedeți eu numai acum mă reintorc din războiu. Trebuie să știți, că pacea pe care a legat-o principele Vitold cu regele, a fost în detrimentul germanilor. Da, fiindcă principele fiind un om astut s'a aruncat asupra cavalerilor, le-a dărâmat castelele, le-a aprins satele, pe mulți dintre ei, pe cari i-a putut prinde, i-a decapitat și a ucis pe mulți și din popor. Dar și germanii au voit să-și răsbume împreună cu Svidrygelló, carele a trecut pe partea lor. Acesta a fost al doilea războiu. Chiar și Conrad, marele magistru, încă veni în contra noastră cu o oaste uriașe. Au început să asedieze Vilna; să dărâme fortăreața, în care voiau să străbată prin tradare; dar toată silința lor a fost zădarnică. Și când au fost siliți să înceteze cu asediul, noi începurăm a-i urmări. Pe mulți, cari se reintorceau fugind, i-am omorât, așa, că nici jumătate din ei n-au putut ajunge acasă. Ne-am luptat și în contra lui Ulrich Jungingen, fratele marelui magistru și locușitorul lui Samland. Dar acesta spăriat, și numai de sosirea noastră, a scăpat cu fuga;

astfel pacea iarăș a fost restituită și zidurile sdrobite ale Vilnei au fost renovate. Un cavaler cruciat bătrân, care ducea o vieță sfântă ne-a prezis, că până-i lumea, germanii nu-și vor mai pune, piciorul sub zidurile Vilnei. Și oare ai cui e meritul, că aceasta așa s'a întâmplat și că germanii se tem de Vilna, ca dracul de apă sfințită?...

Acestea spunându-le Mazko Bogdaniec și-a întins brațele și strângându-și pumnii lui vânjoși, a izbit în masă.

— Așa-i, așa! Celea spuse de tine conțin mult adevăr.

Conversația a fost întreruptă de un sgomot mare, ce străbătă în casă prin ferăstră. Din depărtare se auziau strigăre, cântări și tropote de cai. Toți cei de față priviau nimiți unul la altul, căci eră deja noapte târzie. Birtașul german alergă repede în curte, și oaspeții nici nu-și goliră pocalele, când, acela se reintoarce spunându-le:

— Se apropie ceva societate!

Preste puțin intră un tânăr îmbrăcat în haine frumoase, cu un palton vânăt și cu o șapcă roșie; privi oaspeții de față, și întorcându-se către hotelier îi zise:

— Șterge mesele de colo și fă o lumină mai mare. Principeasa Anna Danuta, voiește să se odihnească aici.

Și întorcându-să, ieși la ai săi.

Hotelierul strigă repede chelnerii și le-a poruncit să facă ordine, iar oaspeții priviau nimiți unul la altul.

— Principeasa Anna Danuta, — zise mirat unul dintre orașeni. — Aceasta e fiica lui Kiejstut și soția lui Janus, principele de Mazovia. — În zilele trecute a petrecut vre-o două săptămâni în Cracovia, de aici s'a dus în Zator să facă vizită la principele Vencel. — Se poate, că deacolo se reintoarce iarăș în Cracovia,

— Cumnate Pirok, — zise celalalt neguțător, — să ne adunăm calabalicurile noastre și să mergem în grajd să dormim și noi puțin. — Societatea aceasta nu-i de noi.

— Nu mă mir că călătoresc noaptea — răspunse Mazko — căci ziua e cald și soarele arde ca focul. Dar pentru ce se opresc tocmai la crîșma asta, când claustrul e înaintea ochilor lor?

Și întorcându-să către Zbiszko adausă:

— Știi, că principeasa asta e sora dulce a Ryngallei?

Atunci Zbiszko zise:

— Cu atât mai bine! Cel puțin vor fi în societate mai multe foto frumoase din Mazovia.

II.

În momentul acesta intră principeasa. O femeie de statură mijlocie, îmbrăcată într-un costum sur, ce se lipea bine de trup și eră încinsă cu un brâu de aur. — Pe lângă principeasa, ce privi cu un zîmbet pretinesc, mai erau câteva dame de curte unele mai în vrâstă, altele mai tinere și erau și câteva copile purtând pe cap cununi de crini și în mână mână cu buchete de flori proaspete. Sala se umplu repede, căci după dame au urmat mareașalii de curte și aprozii.

Întrară cu toții veseli, povestind și cântând ca-și îmbătați de farmecul nopții frumoase de lună. — Între bărbați erau și doi

studenți, având la brâu, unul o citără și celalalt o liră. — Deodată cu principeasa intră în odaie una dintre fete, o copilă — cam de doisprezece ani — și ținea în mână o liră.

— Lădat să fie numele lui Isus! — salută principeasa oprindu-se în mijlocul odăii.

— Totdeauna, Amin! răspunseră cei prezenți plecându-și capetele.

— Unde-i hotelierul?

Hotelierul se prezintă și după datina veche germană ingenunchie înaintea principesei.

— Aici dorim să ne odihnim nițel și să îmbucăm ceva — zise principeasa. — Mișcate repede căci suntem tare flămânzi.

Orașenii să depărtaseră. Cei doi nobili, împreună cu Mazko Bogdaniec și cu Zbiszko, mai salutară odată, căci voiau să plece, ca să nu conturbe societatea aleasă, dar principeasa îi rețină.

— Voi sunteți nobili, — zise ea — pe noi de loc nu ne conturbați. Face-ți cunoștință cu noi. De unde veniți și ce căutați?

Se prezentară, spunându-și și naționalitatea și titlul de nobil.

Când principeasa auzi de unde vine Mazko, zise cu bucurie:

— Îmi pare bine că ai venit! Vorbește-mi de Vilna, și spune-mi ceva despre fratele și sora mea. Principele Vitold încă va veni la botez?

— A voit să vină, dar nu știe de va putea sosi la timp și pentru aceea trimise înainte leagănul de argint, cadou pentru regina. Cu trimișii lui am venit eu și fratele meu, grijind pe drum de obiectele scumpe și multe, cari le-am adus.

— E aici leagănul? Nu l-ași putea vedea și eu? E din argint curat?

— Din argint da! Numai nu-i aici. L-au dus deja în Cracovia.

— Și voi pentru ce a-ți rămas aici în Tyniec?

— Noi ne grăbim la portarul claustrului, care ni-e rudenie, să-i dăm în grije bună prada ce-am câștigat-o în războiu, precum și cadoul ce l-am primit dela principele Vitold.

— Dumnezeu să vă înmulțească averile! A-ți câștigat multă pradă în războiu?... Dar spune-ți numai, pentru ce nu-i sigur, că fratele meu va veni la botez?

— Fiindcă se pregătește să plece în războiu împotriva tătarilor.

— Știu și asta mă supără mult. Regina n-a profetit un sfârșit bun războiului acestuia și ceea ce ea profetește de regulă se și întâmplă.

Mazko clătină din cap surizând.

— Nici nu-mi trece prin minte, ca să combat profetia reginei, dar întreaga cavalerime polonă s'a alăturat la tabăra principelui Vitold; și aceștia toți sunt oameni experți în războiu și nu poți răzbi cu ei cu una cu două.

— Tu nu mergi cu ei?

Eu și eu celalți am adus leagănul; apoi de cinci ani sunt tot în luptă, — răspunse Mazko. Dar pentru aceea cât ce mă reculeg puțin, și eu merg sigur, sau cel puțin îmi duc pe ortacul — și arată spre Zbiszko, care e fiul fratelui meu. Las să

meargă și el și Ipytko Mielsztyu, la care s'au alăturat toți cei din împrejurime.

Danuta' frumoasa principesă, privi acum la Zbiszko, dar conversația s'a întrerupt repede, fiindcă intră un călugăr benedictin și se îndreptă direct spre principesă. Salutându-o cuviincios, își exprimă regretele pentru că nu l-a încunostințat și pentru că nu s'a abătut la claustru, ei a preferat să odihnească la crișma aceea sărăcăcioasă, carea nu-i vrednică de o așa cinste mare. În claustru și așa sunt multe odăi pentru oaspeți, unde cu drag primesc pe toți — în numele lui Dumnezeu — și mai ales pe principesa. ai cărei antecesori și rudeni au făcut atâta bine cu sârmanul lor claustru.

(va urma).

FOCUL SACRU.

Legendă din Siena veche, de I. Jørgenson.

Trad. de Ioan Popu.

(Continuare).

— Giovanni mio — zice Biagia — de multeori te-am auzit vorbind astfel, dar nici când nu te-am putut pe deplin înțelege. Așa vorbești, ca și cum pentru tine totdeauna răsare soarele și-ți încălzește sufletul cu razele lui. Sufletul meu însă e așa ca zilele de toamnă: dimineata încălzește puțin soarele, dar îndată vine un vânt rece, și de pe dealuri se ridică nori grei, cari îl întunecă aruncând pe pământ o umbră groasă. Preste un moment iarăș apare soarele, dar îndată vine altă umbră. Nu este în sufletul meu bucuria aceea vecinică, despre care vorbești, ci ori luminează soarele, ori domnește întunecul. Și mă îngrozesc când mă cuget la păcatele mele, căci mi-se pare, că ori cine se poate mântui, numai eu nu. Și cu cât mă cunosc mai bine, cu atât trebuie să-mi fie mai urât de mine. Totdeauna am crezut, că sum o femeie cinstită, acum însă mi-se pare, că ori în ce parte privesc, văd scris „eu“ și „eu“ și iarăș „eu.“ Oamenii din Siena, cred, că eu duc o viață plină de abnegațiune și mă laudă pentru aceasta, ba mă numesc chiar și vădăvă sfântă; dar nu știu, că eu și acum mă așez în patul meu simplu, cu străjac de paie, tot cu aceleaș aplicări rele și nelufrănate, cum mă așezam oare cândva în patul cu perinile de mătasă, iar după dejun mă cuget numai la ceasurile douăsprezece, când vreau să mănăc. Și dacă întrevine ceva, așa că atunci când m-am cugetat la aceasta, nu pot să mă urc în pat, ori mănăcarea nu-mi este gata, devin impacientă și mă mâni. În momentele acelea mi-se pare, că soartea îmi este foarte amară și încep să plâng... Uneori însă lumina cerească e în stare să-mi înveselească sufletul și să-mi-l umple de o iubire așa de mare, încât mi-se pare că pierd vremea, dacă nu mă rog și nu mă bucur în Domnul până ce pot. Și dacă atunci când mă află în starea aceasta, trebuie să isprăvesc vre-un lucru ori cât de greu, îl fac cu plăcere. Sum tare, când Dumnezeu mă ajută, și sum slabă dacă Dumnezeu mă părăsește și mă lasă să-mi croesc eu calea prin valea aceasta spinoasă a vieții.

Astfel a vorbit Biagia. Iar Giovanni a răspuns:

— Draga mea, eu sum numai un biet muritor de rând, păcătos și neinvățat. Totuș pot să judec, în ce stare te află tu acum și

pe ce cale ar voi Domnul să te conducă. De aceea îți zic, fi veselă, căci Dumnezeu te va încărcă cu nenumărate daruri. Ști, că nici pământul arător, nici poamele din grădină n'au tot într'una căldură, căci atunci s'ar uscă. Iar, dacă ar fi tot frig nu s'ar coace. Căldura soarelui e de lipsă pentru că să se coacă, și să primească o dulceață, iar umezeala și răceala e de lipsă pentru că să crească. Astfel tractează și Isus cu sufletele acelea pe cari voiește să le conducă pe calea perfecțiunii. Mai întâi le trimite lumina și căldura s'a pentru că să alunge lumina și căldura lumii acesteia. Și precum floarea, când crește, se întoarce după lumină, chiar așa și sufletul se întoarce dela lume și se îndreaptă spre Hristos. Dar de multeori după lumină vine întunecime.

Și astfel sufletului i-se pare că Dumnezeu l-a părăsit și i-a închis porțile împărăției cerești. Își pierde orice nădejde și nu cutează să-și mai ridice ochii spre cer. Dacă vede pe alți oameni, îi invidiază și zice: Iată acesta e alesul lui Dumnezeu și răsplata vieții de veci îi este scrisă pe frunte. Iar dacă se privește pe sine, se înspăimântează, ca de ceva ființă îngrozitoare... Totuș, precum lumina e dela Dumnezeu, astfel și întunecul tot dela Dumnezeu este. În întunecul însă, sufletul nu poate să vadă pe Domnul, precum nu poate să știe copilul, dacă prin întunecul mama-s'a, îl ridică, îl așează în pat și îl acopere. Domnul însă așa este în întunecul, ca și la lumină și numai pentru aceea lasă sufletele să se cufunde în desnădăjduire, ca să le învețe, să nu se încreadă numai în sine, ci toată încrederea să și-o pună în El. Și dacă s'au îndreptat, iarăș le ridică la lumină... De aceea chiar așa trebuie să ne bucurăm când suntem părăsiți, ca și atunci când ne aflăm la lumină. Nu poate să fie totdeauna soare și totdeauna vară. Cu mine încă așa se întâmplă. Dar când sum stăpânit de întunecul și răceala încă mulțumesc lui Dumnezeu. Căci știu, că este numai zăpadă, ce acopere pământul, iar sub zăpadă cresc mlădițe tinere, cari în vara vecinicii vor produce fructe frumoase.

Astfel a vorbit Colombini mângâindu-și și instruindu-și soția...

După ce au terminat cu masa, fiecare s'a retras, să se culce. Numai Colombini, ca de obicei, a rămas să privegheze. Și târziu de tot, cineva bate la ușă, și deschide. Era o fată tânără și frumoasă, cu o candelă în mână.

— Biagia! — întreabă fata.

— Biagia nu este aici — răspunde Colombini și să apropie de ușă.

Numai decât observă, că aceea e nepoata s'a Catarina, fata lui Tommaso Colombini. Locuința lui Tommaso era lângă al lui Giovanni și între ele, în părete era o ușă, prin care puteau să intre, fără să mai încunjure pe la poartă.

Catarina, văzând, că este un bărbat în casă voiește să se retragă. În momentul când să închidă ușa însă, observă, că e Giovanni, unchiul ei. Îl salută cu răceală și după ce schimbă câteva vorbe cu el, vrea să se depărteze.

Giovanni, când o vede cu candelă în mână își aduce aminte de parabola despre cele cinci fete înțelepte și cinci nebune: „În miez de noapte să aude strigăt: Iată mirele vine ieșiți întru întâmpinare. Și s'au sculat fetele și și-au aprins candelarele...“

— O, dragă Catarină — zice Giovanni apropiindu-se de ea — nu voiesc să te rețin. De bună seamă ai venit să te rogi împreună cu Biagia și fiindcă ea nu este aici, vrei să te retragi și să te rogi singură!

— Greșești, iubite Giovanni — zice Catarina zimbând așa de dulce — am venit numai să poftesc Biagiei bună seara. Mi-am spălat picioarele, mi-am uns părul și mă pregătesc de culcare, căci noaptea este pentru dormit, iar nu pentru rugăciune.

— Pilda Biagiei, dară nu te îndeamnă la o viață mai perfectă?

Fata și-a plecat capul, și și-a așezat candelă pe pragul ușii.

— Giovanni, te rog să nu-mi vorbești de Biagia, căci nu știu dacă voi putea să-mi stăpânesc mânia. Nimic nu m-a năcăjit așa de mult ca și purtarea ta față de ea. Tu crezi, că ești mai bun și mai sfânt decât alți oameni, și aud, că prin oraș îți zic „il santo“. Dar să te numească sfânt toți locuitorii din Siena și Arezzo, eu totuși nu te voi numi, și îți voi spune pentru ce.

Sum ce e drept mai tinără decât tine, în ce privește anii, dar în ce privește sentimentele sum cu mult mai bătrână. Tata și mama — Dumnezeu să-i odihnească — mi-au dat cu totul altă învățătură despre Dumnezeu și bunătatea lui, ca și cum este a ta. Eu cred, că nu înseamnă a sluji lui Dumnezeu, când bărbatul, la bătrânețe își părăsește soția și merge pe drumuri, în fruntea unor înșălători, cari spun, că au vedenii și disprețuiesc pe oamenii de rând. N-ai inimă în tine, Giovanni și n-ai nici ochi: Nu vezi cum a slăbit Biagia, și cum a îmbătrânit? Și tot pentru tine. Inimă de peatră trebuie să aibă acel om, care văzându-o nu s'ar înduioșa. Dacă eu aș fi în locul tău, numai decât aș cânta-o, aș săruta-o și i-aș zice: „Iartă-mă, am fost un nebun, dar de acum înainte voi rămâne aici lângă tine, și dacă unul din noi va muri mai iute, celalalt îi va închide ochii“. Eu cred, că astfel ar trebui să lucre un creștin adevărat, în loc să-și prăpădească vremea după o sântănie închipuită!

Astfel a vorbit Catarina înversunându-se tot mai mult. Giovanni însă o privește cu blândețe și începe să se roage pentru ea.

— Copila mea — zice el — vorbești despre un lucru la care nu te pricepi. O, dacă ai ști cât este de îndurător Dumnezeu, dacă ai fi simțit, ceea ce eu am simțit, dacă numai odată ai fi cunoscut cât este de bun Dumnezeu! El nu este neîndurător și nici nu-și uită, ei răsplătește însutit pentru cea mai mică jertfă ce i-o aducem. Cine e acela care i-a dat oarecândva ceva și s'a simțit înșelat? Lumea și oamenii te pot înșela, diavolul totdeauna te înșală, dar Bunul Isus nu te înșală niciodată. O, dragă copilă, te rog să faci numai o încercare, să abziți pentru el, numai de o bucată de pâine și vei vedea, că te va copleși cu bunătățile sale. Acela însă, care nu caută pe Hristos, va afla numai nemulțumire, asuprire și suferințe. Pentru aceea părăsește deșertăciunile lumii acesteia! Închideți ușa și cheamă pe Isus, alesul inimii tale! Locuiește în chilia ta, împreună cu el și vei afla pace. Caută-ți bucuria în Dumnezeu, și vei vedea, că sărăcia împreună cu Dumnezeu e cu mult mai bună decât averea laolaltă cu lumea. Să nu-ți fie frică, că îți va lipsi ceva; Isus va fi mirele tău, și el se va îngriji de mireasa lui.

Adu-ți aminte de profetul Eliseu, de vasul cu oleu al văduvei, care mai mult nu s'a golit. Ba, dacă lui Dumnezeu îi va plăcea, candela aceea mică, ce este aci, poate să ardă toată noaptea, fără să se gate...

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

Mângâierea creștinului. Am onoarea a aduce la cunoștința Veneratului Cler român, că din cartea de rugăciuni, ce poartă titlul de mai sus, nu mai am decât trei feluri de legături, și anume: a) un exemplar legat acasă în Oradea-mare costă 1 cor., iar cu posta 1 cor. 24 fil.; al unsprezecelea exemplar îl dau gratuit, pentru 10 cor. 76 fileri trimiși cu mandat postal spedez cu exped. rec. 11 exemplare. Spedarea cu rambursă costă mai mult; — b) legătură în piele de chagrin neagră cu cruce aurită, cu foi aurite, în toc; un exemplar cu sped. rec. 4 cor. 30 fileri, — c) leg. în imitație de os (albă) cu cruce frumoasă împodobită cu decorațiune de aur și mărgăritar și cu pictură de flori artistică, cu foi aurite și toc, un ex. cu sped. recerută costă 6 cor. 30 fileri. — Iară din **Cuvântările bisericesti** după oratorul *Massillon*, traduse de subscrișul din tomul I. numai foarte puține exemplare mai am; din tomul II. am destule. Prețul ambelor tomuri cu sped. rec. 6 cor.; prețul tomului I. ori II. deosebit 4 coroane. — Comandele sunt a se adresa la: *Ioan Genț*, protopop gr-cat. în Nagyvárad Sztaroveszky utca nr. 6.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suciu prof.

vol. I. *Apologetica creștină* fco. 5-30
vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fco. 5-30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.* fco. 7-30 cor.
vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fco. 7-30 cor.

3. Hipnotism și Spiritism 1-50

Preaveneratul Couzistor Arhiepiscopesc a permis să se poată procura aceste cărți din caselle bisericesti pentru bibliotecii. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

Dr. Iuliu Florian: **Credința ostașului.** rugăciuni și învățături folositoare pentru ostași. Păr. capelan militar face un neprețuit serviciu tinerilor noștri țărani, cari sunt înrolați, când cearcă să-i țină în frica Domnului și să-i apere de ispitele celui rău, jurnându-le în mână o cârtică de rugăciuni anumit compusa pentru ei. Cârticica frumos tipărită la „Carmen“ în Cluj, cu peste 100 pag. costă numai 20 fil.+5 fil. porto. și se pot comanda dela autor din Cluj, Szent-egyház u. 21.

„**Lucașfărul**“ Nr. 2, 1911 cu următorul sumar bogat și variat: Oct. C. Păslăunu: Cărți pentru popor. — I. Borcia: Sonete rusești (poezii). — Al. Ciura: Mignou. — Aurel Esca: Moș-Crăciun (poezie). — V. Cioflec: Risipă (schită). — Maria Cunțan: Cântece de iarnă (poezii). — I. Borcia: Shakespeare: Iuliu Caesar. — Cronică teatrală: G. Bogdan-

Duică: Zile de sărbătoare, de Carlo Bertolazzi; Bestia, de G. Diamandi; Lucașfărul de B. Delavrancea. — Dări de seamă: Il. Chendi: Căsnicii, de Ionescu-Quintus; Nuvele, de Ion Dragoslav. — I. L.: Zur Rekonstruktion des Urrumänischen, de Sextil Pușcariu. I L.: Zur Frage der Urheimat der Rumänen, de Dr. Ilie Gherghel. — Cronică: Cea mai națională tovărășie (Codru). Paul Heyes (Dr. H. P.-P.). Conferința literară din Oradea-mare (Al. C.). Traduceri bune din nemțește. † „Convorbiri critice“. Mecanica socială. Știri din Bucovina. Grigorescu. Poșta redacției. Aviz. Ilustrațiuni: Grigorescu: Cioban italian; Fetița pădurarului (Fontainebleau).

„**Amicul tinerimii**“ Nr. 18, revistă pentru elevii școlilor medii. Apare la București. Str. Romană Nr. 12. Abonamentul anual 5 cor. O recomandăm călduros părinților și elevilor din gimnazii.

Mallász József: Erdély szomorú ügye. Déva 1910 (pag. 38). Autorul insistă, ca să revenim asupra broșurei de mai sus, ceea ce o și facem acum, deși ar fi fost mai bine pentru autor, dacă o treceam simplu cu vederea. Dl. Mallász e cuprins de frigurile împăcării și în spaima aceasta, ca nu cumva guvernul să incheie pace cu românii înainte de ce ar fi întrebăți și pe ungurii din Ardeal, s'a silit să ne scoată într'o astfel de lumină, încât să se sparie orice ungur cu sentimente, de progresele, ce le-am făcut noi pe toate terenele. Datele statistice le incheie totdeauna cu lacrimi amare: Că guvernele cât au neglijat cauza ungurească în Ardeal! Bine dle, cum au neglijat cauza D-voastră guvernele? Toate școlile la administrație, la iustitie, la școli, la poșta, la tren, toate licențele, toate bunătățile, ce un stat le poate avea vi le-a dat D-voastră. Pe scăpătații D-voastră proprietari, baroni, grofi, i-au mântuit pe întrecute guvernele, cumpărându-le moșia cu bani scumpi; pe zătarii fără case, fără masă i-a colonizat, la săcui există un „székely kirendeltség“, care le dă săcuiilor tot ce le cere inima, ear, plug, vacă cu lapte... Ce vă mai trebuie? Și ce ne-a dat nouă dle? Și dacă totuși sunt drepte datele d-tale statistice și noi cuprindem teren pe lângă toate acestea, atunci e lucru naibii. Atunci e bine să ne deie pe mâna D-voastră. Adunarea grofilor ardeleni dela Murăș-Oșorhei au și reclamat timpurile aprobate. E bine să vă puneți în mișcare, că primejdia valahă bate la ușe. Zicem și noi: Indurați-vă guverne, deschide-ți vistieria statului fără restricție, iar pe români dați-i pe mâna grofilor ardeleni dela Mărăș-Vasarheiu. Și împăcați-ne după aceia. Că asta ne mai trebuie.

„**Biblioteca populară a Asociațiunii**“. Vestim, cumcă broșura sau cartea întâie din „Biblioteca populară a Asociațiunii“ a eșit de sub tipar, și îndată ce vom obține favorul cerut dela Direcțiunea poștelor se va și trimite tuturor abonenților ei.

Forma plăcută și cuprinsul atrăgător va răsplăti în dejuns, așa credem, puțina întârziere, provenită de altcum din cauze neatârnatore de voința noastră. On. preoți, învățatori și toți cărturarii noștri dela sate și orașe, se roagă cu stăruință, ca să nu pregete, ba să-și țină de o sfântă datorință și mândrie rațională a înscrie cât mai mulți

membrii și acolo unde până acum nu sunt, ca acest izvor de adevărată lumină să pătrundă în toate părțile locuite de frați de ai noștri, până și în cea mai umilită colibă din întinsul câmpiilor s'au din creerii munților și prin aceasta să ducă tuturor razele cele binefăcătoare ale luminii în dulcele nostru grai românesc. Grăbiți dara peste tot locul cu abonamentele și cu înscrierile de membrii ajutători, ca marea noastră sărbătoare a aniversării a cincizeca dela întemeierea „Asociațiunii“ ce se va serba în acest an să ne afle pe toți înșiruiți sub flamura culturii, desfășurată de „Asociațiunea“ noastră.

Editura „Bibliotecii“.

Am primit la redacție: **A föld, mely mindenki előtt szent**, note de drum de I. Grünbaum. Pe o extindere de 84 pagini autorul ne descrie, în forma unui ziar impresiile zilnice în drumul din Blaj — Budapesta — Fiume — Triest — Alexandria — Iaffa — Ierusalim și împrejurimile. Broșura, deși e scrisă fără reflexiuni subiective conține pagini interesante, date de interes privitoare la Egipt și la împrejurimile Ierusalimului. Reproducem o pagină, privitoare la Marea Moartă: „Suprafața ei e mai jos ca nivelul mării cu 393.8 m., lungimea e de 76 Km., lățimea variază între 16 și 4 km, iar adâncimea între 399 și 4 m. Neavând scurgere, apa ei, în evant de 6 milioane tone, trebuie să evaporeze, ceea ce se efectuează și mai ușor, în urma căldurii foarte mari. Gustul ei amar provine din magneziu de Chlor, iar calciul îi dă culoare de ulei. Având o greutate specifică foarte mare, se poate scaldă în ea ori-cine, fără de a ști înota, căci apa îi ține întotdeauna la suprafață. O parte din excursioniști s'au și scaldat în ea. Grecii o numesc „Marea de asfalt“, căci la suprafața ei, aies după cutremure de pământ, se ivesc table mari de asfalt. Natural, că nici o vietate nu poate trăi în ea, nici scoici, nici corale. Peștii ce se rătăcesc din Iordan, pier după câteva clipe și cad pradă apoi barzelor, La marginea din spre Sud-Ost să înalță un munte de sare în lungime de 11 km. și înălțime de 45 m., „Dsebel Usdum“, dar mai sunt și alți munți de sare, cari provăd cu sare întreagă Palestina. Un arab isteț a deschis un hotel pe țărmlul Mării Moarte și a pornit și circulație de vapoare, care îi aduce un venit destul de frumos... Jur de jur pământul e alburu și șterp; nu vezi aci nici iarbă, nici flori“.

Doctorul de casă

sau

Dicționarul sănătății,

împodobit cu 315 chipuri, de Dr. Vasile Bianu. Tractează despre structura și funcțiunile organelor omului. Medicina uzuală și de urgență vindecă tot felul de boale, accidente, otrăviri, asfixii, epidemii, contagiuni, microbi, nevrose, ipnotism, medicamente, plante medicinale, pansamente, igiena generală, alimente de beuturi, locuințe, îmbrăcăminte, igiena preventivă, igiena etăților și profesiunilor, igiena curativă, igiena simțurilor, igiena orașelor și satelor, ape minerale, hidroterapie, băi, electricitate, exerciții, gimnastică etc.

E indispensabil pentru fiecare casă. — Costă 14 cor. franco.